

Полятикіна Л.І.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Сумського національного аграрного університету

Polyatykina Larysa

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor, Department of Accounting and Taxing
Sumy National Agrarian University

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Анотація. Запропонована стаття присвячена актуальним питанням обліку і оподаткування функціонування лісового господарства. Розглянуто питання покращення фінансового стану лісового господарства шляхом взаємодії певних елементів системи фінансових відносин підприємницької діяльності, що визначається поєднанням господарсько-виробничих категорій. Відмічено, що прибуток і рентабельність є основними умовами діяльності підприємства, але ці показники не дають змоги забезпечити фінансову стійкість. Досліджено порядок обліку фінансових результатів. Наведено тлумачення понять прибуток та збиток підприємства. Розглянуті напрямки покращення фінансових результатів діяльності підприємства. На підставі аналізу нормативно-правової бази оподаткування фінансових результатів діяльності лісового господарства визначено проблеми обліку операцій земель лісогосподарського призначення.

Ключові слова: фінансові результати, доходи, витрати, лісове господарство, податок, облік, оподаткування.

Постановка проблеми. Досить складно переоцінити основну роль лісового господарювання на відновлення здоров'я людини, подальшої підтримки балансу У зв'язку з даною ситуацією, проблема розвитку цих підприємств визначає одне з перших місць в Україні. Лісове господарство є господарським комплексом, в якому існує низка стратегічних визначень для економіки, бо включає безліч процесів, які пов'язані з відтворенням і використанням такого стратегічного ресурсу, як ліс, і при всьому цьому займає малозначне місце в промисловому виробництві держави.

Важке економічне становище у всіх галузях країни, зниження продуктивності праці і велика кількість збиткових підприємств свідчить про актуальність обраної теми комплексної консультативної роботи. Виходячи з даних проблем, виникає необхідність вдосконалення з використанням національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку методики обліку і аналізу фінансового результату на підприємствах України [1, с.14].

Актуальність даної теми можна пояснити тим, що згідно із законодавством фінансовий облік передбачає обов'язкові процедури збору і обробки інформації процесів отримання доходу і визначенням фінансового результату. Ця інформація дає можливість вчасно приймати рішення щодо недопущення негативних змін. При правильній організації інформація стає найважливішим засобом матеріального стимулювання, зростання рентабельності і подальшого розвитку підприємства.

Дослідження проблеми фінансових результатів вітчизняних підприємств є актуальним напрямком, тому що від прибутку отриманим підприємством залежить рівень оплати праці працівників, насиченість ринку певною продукцією у міру його потреби тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні питання та проблема вдосконалення обліку, оподаткування та контроль фінансових результатів підприємства нерідко обговорюється в науковій методиці і практичній літературі. Її розглядали Андрейцев В.І. [1], Михасюк Р.І. [2], Кравченко В.М., Світличний О.П. [4], Чайка Т.Ю., Лошакова С.Є., Хомюк Н.Л. [6] Третьяк А.М.,

Дорош О.С. та інші. Серед зарубіжних дослідників необхідно відзначити: М. Lougran, S.N. Singh, Smith M. та інші.

Аналіз публікацій, присвячених даному питанню, виявив неоднозначний підхід щодо сукупності критеріїв, за якими слід обирати ту чи іншу форму ведення обліку для державного підприємства.

Однак враховуючи вивчення наукових праць та досвід практичної діяльності функціонування лісового господарства доцільно відмітити, що добра частина теоретичних положень з питань досліджень проблеми удосконалення їх обліку і оподаткування є дискусійними, а інша частина вагомих аспектів їх будови потребують кардинального поліпшення. Таким чином допускаємо, що вибір теми дослідження та його основні напрямки є достатньо актуальними.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. На сьогоднішній день лісогосподарські підприємства виробляють 2,4% промислової продукції від усього обсягу та товарів народного споживання, із зайнятістю 4,5% чисельності виробничо-промислового персоналу. Ці підприємства в сучасних умовах розвиваються вкрай нестабільно в країні, а саме в умовах економічного спаду. Через різкий стрибок в обсягах виробництва продукції потрібно використовувати певний ряд стратегій для більш ефективного функціонування лісових господарювань [2, с.148].

Облік фінансових результатів підприємства є однією з важливих складових роботи бухгалтера. Він формує інформацію щодо доходів і витрат підприємства за видами, а також передбачає перерахування податків у державний бюджет України. В практичній діяльності виникає багато запитань, пов'язаних із обліком та оподаткуванням в лісовому господарстві.

Постановка завдання. Кінцевою метою запропонованого дослідження є теоретичне та методичне обґрунтування ефективності функціонування в лісовому господарстві Сумської області, а також обґрунтування та розробка практичних пропозицій удосконалення обліку і оподаткування в умовах нинішньої економіки. На наш погляд є перспективним проведення

поглибленого дослідження особливостей обліку та оподаткування в лісовому господарстві. Це буде сприяти виявленню наявних та реальних причин погіршення фінансового стану в галузі та пошук шляхів їх удосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Реальний аналіз фінансового стану підприємства є кінцевим підсумком взаємодії певних елементів системи фінансових відносин підприємницької діяльності, що визначається поєднанням господарсько-виробничих категорій, а також відрізняється системою моделей та методів, що відображають наявність та вживання фінансових ресурсів на підприємстві. Прибуток і рентабельність є основними умовами роботи підприємства, але ці показники не дають змоги забезпечити фінансову стійкість. Доходи підприємства характеризують збільшення економічних вигод, що призводять до збільшення капіталу. Витрати характеризує спад економічних вигод через вибуття активів та зростання зобов'язань, які призведуть до зменшення капіталу на виробництві. Тому фінансовий результат діяльності розраховується при порівнянні доходів та витрат.

На сьогоднішній день у розвитку ринкових відносин українські підприємства зіштовхнулися з проблемами у розрахунку фінансових результатів та також у самому обліку його відображення. На цьому етапі більшість підприємств перебувають у неприбутковому чи малоприбутковому стані, а ознакою, що характеризує ефективність роботи, є фінансовий результат. Фінансовим результатом підприємства є головним показником, яким цікавляться діячі облікової інформації. Тому в сучасних умовах актуальним є підвищення рівня прибутковості лісового господарства.

На етапі створення фінансового результату застосовується один із основних бухгалтерських принципів, тобто, принцип достовірності, який використовується для формування та подання фінансових звітів на підприємстві.

Необхідно уточнити, що фінансовий результат є важливою передумовою формування обліку, аналізу, а також здатності здійснення розумного

управлінського впливу на певні складові для підвищення ефективності роботи лісового господарства.

На сьогодні існує низка проблем із розподілом фінансових результатів. При розподілі фінансових результатів за певними ознаками має суперечливі моменти, також на рівні законодавства держави.

Крім того в НП(С)БО 1 не розглядається відображення надзвичайних фінансових результатів, тому в Плані рахунків неможливо запровадити відповідні рахунки. Крім того не враховані певні прийоми для відображення витрат або доходів за її появи. Законодавчі акти, які встановлюють порядок формування результатів підприємницької діяльності, загалом немає розподілу фінансових результатів, класифікацій, які б використовувалися для формування прогресуючих інформаційних облікових моделей.

У багатьох країнах світу чистий прибуток – це головний показник фінансових результатів підприємницької діяльності. У нормативних документах систему розрахунку прибутку показано в НП(С)БО 1, П(С)БО 15 «Дохід», П(С)БО 16 «Витрати», П(С)БО 17 «Податок на прибуток» та в Інструкції до Плану рахунків.

При веденні обліку фінансових результатів важливо вибрати раціональну облікову політику, тобто. спосіб амортизації, оцінка вибуття запасів, нарахування резерву сумнівних боргів тощо. Всі ці показники дають можливість знайти своє відображення у фінансовій звітності. З метою адресного використання інвестицій, на нашу думку потрібно розділити інвестиційну діяльність на основну інвестиційну діяльність та іншу інвестиційну діяльність, а також конкретизувати цю інформацію на субрахунках третього порядку 793 рахунка.

Таким чином, всі дані про підприємницьку діяльність подаються у самих фінансових звітах, а також широкодоступна для обчислення фінансової стійкості, рівня ліквідності та платоспроможності даного підприємства. Для підвищення та покращення ефективності обліку фінансових результатів варто ввести такі положення:

1. Поняття "фінансовий результат" та уточнити до нього перелік визначальний їх показників;

2. Ввести до загального списку розподільні ознаки, а також їх розподілу за видами діяльності, при цьому використовувати рахунки третього порядку;

3. Запровадити реєстри аналітичного обліку фінансових результатів підприємницької діяльності з метою ведення загальної облікової інформації для того, щоб була можливість задовольнити потреби користувачів цієї інформації.

Таблиця 1.1 - Основні методи фінансової діагностики діяльності підприємства

Назва методу	Характеристика методу
Формалізовані	Дані методи повністю ґрунтуються на науковому обґрунтуванні. Їм характерні об'єктивізм, відповідно і застосовують їх лише за оцінки діяльності підприємств.
Неформалізовані	Ці методи повністю ґрунтуються на особливостях проведення аналітичних процедур на логічному рівні. Відмітними ознаками даних методів є суб'єктивізм, відповідно тому, що вони здебільшого побудовані на знаннях, досвіді та інтуїції людини.

Джерело: сформовано автором

Фінансова діагностика підприємства розраховує методичну та повну оцінку всієї підприємницької діяльності, а також здійснює через певні методи аналізу. Зі свого боку може бути метод фінансової діагностики, яка може формуватися як сукупність науково-методичного інструментарію щодо аналізу на якомусь підприємстві. Існує ряд основних методів фінансової діагностики [3, с.34].

Діагностика фінансового стану підприємницької діяльності має важливе значення, що визначається у її призначенні для виконання певного ряду завдань. Крім цього також повинна створюватися основа для самофінансування підприємницької діяльності за тієї умови, що воно буде покривати всі витрати підприємства по реалізації будь-якої продукції і послуг або інших видів діяльності. Лісове господарство має виконувати всі свої зобов'язання перед бюджетом, а також і працювати над збільшенням

ефективності виробництва та підвищенням прибутковості діяльності господарства. Підтвердженням цьому є дані наведеної таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 - Оцінка і структура доходів ДП «Середино-Будське лісове господарство» Сумської області

Показник	2019		2020		2021		Відхилення		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	2020 від 2019	2021в ід 2019	2021 від 2020
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	70240	99,28	73700	97,1	109948	98,70	3460	39708	36248
Інші операційні доходи	512	0,70	2168	2,88	1438	1,29	- 1656	926	-730
Інші звичайні доходи	13	0,02	14	0,02	6	0,01	1	-7	-8
Разом чисті доходи	70765	100	75882	100	111392	100	5116	40627	35510

Джерело: розроблено автором на підставі даних фінансової звітності господарства

Розглядаючи надані вище дані таблиці 1.2, можна зробити висновки про те, що найбільшу питому вагу по всій таблиці в кінцевому підсумку займає дохід від реалізації продукції. У 2019 році дохід склав 70 240 тис.грн. або в процентному співвідношенні 99,28%, в 2020 році він збільшився на 3 460 тис.грн та дорівнював 73 700 тис.грн. або 97,1% всіх доходів, а в 2021 році, в порівнянні з 2019 роком, дохід підприємства збільшився до 109 948 тис. грн. або 98,7% всіх доходів. Надзвичайних або інших звичайних ситуацій за обраний досліджуваний період не було.

Сьогодні у системі земельного фонду значне місце займають землі лісового господарства. Значним елементом земельних відносин є результативна податкова політика у сфері земельного користування. При вивченні інструменту оподаткування земель лісогосподарського призначення можливо отримати певні важелі для збільшення розміру надходжень від плати за землю та створення розумного використання земельних ресурсів. Податок на лісові

землі прийнято з 15.08.2018 шляхом ухвалення Закону України від 10.07.2018 № 2497-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо стимулювання освіти та діяльності сімейних фермерських господарств». Розглядаючи останню редакцію п. 277.1 Податкового кодексу України, можна сказати, що ставки на земельний податок за земельні ділянки, де нормативну грошову оцінку не було проведено, встановлюють для лісових земель не більше 0,1% від нормативної грошової оцінки площі ріллі.

Підприємства у сфері лісового господарства, відповідно до податкового законодавства, розраховують рентну плату за спеціальне використання лісових ресурсів. Цей платіж виступає як розмір лісових такс. В цьому випадку об'єктом плати значиться не земля чи земельна ділянка, а сам ліс, тобто деревина. Ставки збору, що встановлюються за рахунок заготівлі деревини основних лісових порід, поділяються в розрізі двох поясів, п'яти розрядів і великого, середнього та дрібного ділового дерева, що використовується без кори, а також дров'яної деревини з корою. Тобто це залежить від розмірів заготовленої деревини, а не пов'язано з величинами площ земель у сфері лісового господарства.

Платники податків рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів, що є користувачами лісових ресурсів, є юридичними особами, їх відділення та підрозділи, а також окремі філії, які виконують представницькі функції в частині таких нерезидентів або їх організаторів, фізичні особи (крім фізичних осіб, які можуть безповоротно без видачі спеціального дозволу, відповідно до законодавства, використовувати лісові ресурси), а також фізичні особи, які є підприємцями, що користуються лісовими ресурсами на підставі спеціального лісорубного дозволу або лісового квитка, або відповідно до певних умов договору довгострокового тимчасового користування лісовими ресурсами. [4, с.24]

Існують ряд недоліків податку на лісові землі, які характеризуються тим, що на практиці створює становище подвійного оподаткування

лісогосподарства, коли за розрахунок береться база грошової оцінки площі ріллі, у якому немає логічної взаємодії із землями лісового фонду.

На нашу думку, діюча система стягнення рентних платежів не задовольняє вимогам стабільного, екологічно раціонального ведення лісогосподарства і замість мотивуючої властивості є на заваді його розвитку і потребує повного перетворення.

Пропозиції щодо перетворення податкової системи лісогосподарства ґрунтуються на введенні єдиного рентного платежу – лісовий податок.

Для основи оподаткування пропонуємо площу лісових землекористувань. Крім того звільняються від оподаткування: лісові культури та площі природного оновлення до їх переведення в покриті лісом площу (молоді насадження); деревостої віком до 40 років; лісові ресурси, які є об'єктами природно-заповідного фонду. Розрахунок формується у гривнях за 1 гектар лісових земель.

В розмірі відсотка від вартості знеособленого кубометра проданої деревини встановлюється ставка запропонованого податку. Цей розрахунок проводиться за матеріалами системи електронного обліку деревини (ЕОД). При цьому розрахунку відображається та деревина, що продається на ринку, в межах кожного лісогосподарського господарства.

Чинне законодавство України відображає систему електронного обліку деревини. Ці видатки повинні бути профінансовані з державного бюджету. Запропоновані нововведення нададуть можливість забезпечити принцип справедливості при розрахунку до оподаткування різних за породним складом лісогосподарських установ. Запропонований рівень ставки податку у відсотках затверджується на законодавчому рівні країни. Це здійснюється при прийнятті державного бюджету. Він повинен бути доступним в оплаті для лісових господарств. Цей податок сплачується щоквартально виходячи із вартості знеособленого кубометра фактично реалізованої деревини за звітний квартал, визначеної на основі даних системи ЕОД.

Запровадження нової моделі оподаткування санкціонує здійснити комплексні зміни нормативної документації з ведення лісового господарства, а також змінити класичні відводи і таксації лісосічного фонду [5, с. 243].

В результаті таких змін зникне і архаїчна система розрядів такс і лісотаксових поясів. Загальна кількість проведених міроприємств буде сприяти організації справедливого оподаткування в лісовій галузі.

Ми вважаємо, що запропонована форма лісового податку є простою, дохідливою, легкодоступною в адмініструванні, слухною для лісових господарств різних територій, що враховує різноманіття лісорослинних умов та породного складу лісів, сприйнятливою до змін на ринку деревини. [6, с.144]

Висновки. Повселюдний результат наукового дослідження формується в тому, що він абсорбуватиметься з удосконаленням обліку і оподаткування в лісовому господарстві Сумської області, а ще може бути застосований при формуванні регіональних напрямленостей з метою поліпшення фінансової, податкової та цінової політики в лісовому господарстві країни. Відмічено, що значним елементом земельних відносин є результативна податкова політика у сфері земельного користування. Відмічено, що для обліку фінансових результатів важливо вибрати раціональну облікову політику лісового господарства. Приділено увагу питанням, які виникають при відображенні доходів та витрат від інвестиційної діяльності підприємства.

Нами висвітлено численні проблеми для підвищення та покращення ефективності обліку і оподаткування фінансових результатів функціонування лісового господарства.

Список використаних джерел:

1. Андрейцев В.І.. Об'єкти земельних правовідносин за новим Земельним кодексом. Науково-практичні коментарі. № 2. 2012. с.14.
2. Михасюк Р.І. Регулювання земельних відносин. Львів: Укр. технології, 2012. 248с.

3. Poliatykina L.I. Rationale and trends of development of small business enterprises in Ukraine. *Economic and law paradigm of modern society*. 2018. №2. pp. 31-39.
4. Світличний О. П. Раціональне використання та охорона земельних ресурсів: поняття і зміст. *Землеустрій і кадастр*. 2011. № 1. С.23-25
5. Третяк А.М., Дорош О.С. Управління земельними ресурсами. Навч. посібник. Вінниця: Нова Книга, 2006.– 360 с.
6. Хомюк Н.Л. Сутність та раціональне використання земельних ресурсів. *Інноваційна економіка*. 2013. № 5. С.143-145.

References

1. Andreytsev V.I. (2012) Obiekty zemelnykh pravovidnosyn za novym Zemelnym kodeksom [Objects of land relations under the new Land Code]. *Naukovo-praktychni komentari*, no. 2, pp. 14. (in Ukrainian)
2. Mikhasyuk R.I. (2012) Rehuliuvannia zemelnykh vidnosyn [Regulation of land relations]. Lviv: Ukr. Technology. (in Ukrainian)
3. Poliatykina L.I. (2018) Rationale and trends of development of small business enterprises in Ukraine. *Economic and law paradigm of modern society*, no. 2, pp. 31-39. (in English)
4. Svitlichny O.P. (2011) Ratsionalne vykorystannia ta okhorona zemelnykh resursiv: poniattia i zmist [Rational use and protection of land resources: concept and content]. *Zemleustrii i kadastr*, no. 1, pp. 23-25. (in Ukrainian)
5. Tretyak A. M., Dorosh O.S. (2006) Upravlinnia zemelnymy resursamy [Land management]. Vinnytsia: New Book. (in Ukrainian)
- Khomyuk N.L. (2013) Sutnist ta ratsionalne vykorystannia zemelnykh resursiv [The essence and rational use of land resources]. *Innovative economy*, no. 5, pp. 143-145. (in Ukrainian)

CURRENT ISSUES OF ACCOUNTING AND TAXATION OF FORESTRY OPERATIONS

Summary. *The proposed article is devoted to topical issues of accounting and taxation of forestry operations. The issue of improving the financial condition of forestry through the interaction of certain elements of the system of financial relations of entrepreneurial activity, which is determined by the combination of economic and production categories, is considered. They are the final result of interaction and are also distinguished by a system of models and methods that reflect the availability and use of financial resources at the enterprise. It was noted that profit and profitability are the main conditions of the enterprise's activity, but these indicators do not allow to ensure financial sustainability. The procedure for accounting financial results was studied. The interpretation of the concepts of profit and loss of the enterprise is given. Considered directions for improving the financial results of the enterprise. On the basis of the analysis of the legal basis of taxation of the financial results of forestry activities, the problems of accounting for the operations of forestry land are determined. Forms were reviewed and reasonable terms of rent were proposed. It was noted that an effective tax policy in the field of land use is a significant element of land relations. When studying the instrument of taxation of forestry land, it is possible to obtain certain levers for increasing the amount of income from land fees and creating a reasonable use of land resources. It is noted that for the accounting of financial results it is important to choose a rational accounting policy of forestry. Attention is paid to issues that arise when reflecting income and expenses from investment activities of the enterprise. For this purpose, it is necessary to divide the investment activity into the main investment activity and other investment activity, as well as specify this information on the third-order sub-accounts of the 793 account. Proposals are substantiated when all information about the results of business activity is presented in the financial reports themselves, and is also widely available for calculating the financial stability, level of liquidity and solvency of a given enterprise. Numerous problems have been identified to increase and improve the efficiency of accounting for the financial results of forestry operations.*

Key words: *financial results, income, expenses, forestry, tax, accounting, taxation*